

СЕКЦІЯ 1

ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

УДК 336.02.:336.564.23

І.В.Алексєєв, С.С.Саталкін

Національний університет «Львівська політехніка»

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

© І.В.Алексєєв, С.С.Саталкін, 2009

Розглядаються питання вдосконалення фінансових відносин у сфері оподаткування в умовах фінансово-економічної кризи.

Фінансово-економічна криза висвітлила багато негараздів як у світовій фінансовій системі, так і в організації фінансових відносин в Україні. На засіданнях представників 20-ти країн – найбільш значущих світових економічних агентів, - вже визначені деякі помилки минулого й вироблені певні рекомендації щодо подальшого врегулювання фінансових відносин у світовому масштабі. Звичайно, велика двадцятка прагне певною мірою виправити ситуацію, проте зберегти свої позиції на світових ринках. Було б дивно, якби провідні за обсягами виробництва товарів та послуг країни, раптом віддали ініціативу кому-інде і погодилися б на роль аутсайдерів. Та й немає кому запропонувати роль лідера. Може відбутися тільки перерозподіл місць між провідними економічними лідерами. У прийнятих документах двадцятка накреслила шляхи подолання кризи та заходи щодо уникнення кризових явищ у майбутньому. Зокрема, це стосується фінансово-кредитної системи, її регулювання за новими правилами; вдосконалення грошового обігу та валютних операцій тощо. Не в останню чергу мають бути впорядковані на нових засадах проблеми національних бюджетів. В тому числі вимагають перегляду та вдосконалення питання податкових відносин. Податкові системи окремих країн суттєвим чином впливають на зміст фінансових відносин держави і підприємців, на характер та обсяги фінансових потоків, що виникають при оподаткуванні.

Проте, багатьма експертами визнається, що стабільність фінансових відносин, кредитної системи значною мірою залежить саме від стану економіки, реального сектору виробництва товарів та послуг. Найбільшого впливу фінансово-економічної кризи зазнали країни, де не приділялося достатньо уваги розвитку власного виробництва, робилася ставка на експорт дешевої робочої сили та приплив від неї валютних надходжень. Насамперед, це країни Східної Європи. Такий результат залежить і від фіскальної політики та пов'язаних з нею фінансових потоків. Адже ці фінансові потоки ніби «зачарована голка», на яку «підсіли» багато урядів і країн, в т.ч. й Україна. І це при тому, що далеко не всі кошти приходять у державу, а ті що надходять часом йдуть нелегальним шляхом. Одна частина грошових потоків просто не надходить, по-перше, через необхідність заробітчан утримувати себе в країні за місцем роботи; по-друге, через рішення людей, що виїхали – залишитися за кордоном. Інша частина грошових потоків, що приходить від трудових мігрантів, розділилась таким чином, що податки, які сплачуються, є не найбільшою їх часткою.

Навіть неглибокі дослідження показують, що тільки моделювання потоків фінансових ресурсів могло би надати можливість правильно зорієнтуватися у побудові фіскальної політики, у визначенні джерел отримання грошових коштів для потреб держави, окремих територій та громад, підприємств і громадян. Підприємці та підприємства вимагають інвестицій з метою розвитку свого виробництва, забезпечення достатнім обсягом оборотних коштів для виробничої діяльності та збуту готової продукції. Фізичні особи, які не є підприємцями, обмежуються потребою у заробітній платі. Зазначені напрями використання грошових коштів для потреб різних суб'єктів (юридичних і фізичних осіб) лише позначають споживачів цих ресурсів. Для чіткого бачення співвідношень між окремими напрямками витрачання отримуваних з-за кордону коштів необхідно затвердити загальнонаціональну програму соціального та економічного розвитку. Такі ж програми мають бути у

кожному регіоні, у кожному населеному пункті. Відрізнитися вони будуть лише масштабом споживаних фінансових ресурсів. А от спільним у цих програм буде чіткість у спрямуванні коштів на цілі, які є пріоритетними для кожного з бюджетів.

Незалежна державна політика, безумовно, передбачає самостійність в організаційній будові та правовому забезпеченні фінансової сфери. Пріоритетними питаннями у 90-ті роки минулого століття були, по-перше, аспекти створення (становлення та розвиток фінансової системи) і, по-друге, антикризові заходи та програми, спрямовані на подолання дефіциту державного бюджету, обслуговування державного боргу тощо. Головним методом забезпечення надходжень доходів до бюджетів був – фіскальний. Нині, поряд із старими завданнями, виникли нові питання, в тому числі у зв'язку з фінансово-економічною кризою, що вимагають від фіскальних органів узгодження податкової діяльності з формуванням нових фінансових потоків.

Проблеми фінансових потоків активно вивчалися і далі досліджуються, як у зв'язку з державним та місцевими бюджетами, так і в інтересах банківських установ, і суб'єктів підприємницької діяльності. Фіскальна політика держави пов'язана з фінансовими потоками. Адже одним з ключових аспектів цієї політики є дотримання балансу інтересів держави та підприємців, балансу податкових потоків і потоків обслуговування поточної діяльності та програм розвитку суб'єктів господарювання. Стала вже аксіомою уява про те, що фіскальна політика, від самого початку зорієнтована на наповнення державного бюджету, повинна враховувати інтереси платників податків, маючи на меті розширення й укріплення податкової бази.

Результатом вивчення фінансових потоків стало створення, ще до настання нинішньої кризи, резервних і стабілізаційних фондів, у чому, однак, наша держава відстала. Пошук варіантів розв'язання проблем кризового періоду знов привів учених до необхідності розгляду співвідношення таких фінансових потоків як «доходи – витрати» різноманітних фондів фінансових ресурсів і до визначення ролі податків у процесі формування цих потоків і фондів.

Нині слід серйозно замислитися і відносно різних відкладених платежів у сфері податкових відносин. Адже усе, на що ми сподіваємося, але те, що вже сьогодні не виправдало очікувань в сенсі отримання податкових надходжень, може завтра відбутися не просто втратами бюджетних доходів, але й провалом державних і місцевих проектів та програм економічного й соціального розвитку держави, регіонів, міст і т.п. Слід розраховувати лише на ті фінансові ресурси, які вже знаходяться у розпорядженні органів управління.

Розвиток вітчизняної економіки, безумовно, вимагає впорядкування усіх фінансових потоків. При цьому фіскальна політика повинна сприяти підвищенню стабільності не лише бюджетної системи держави, але й слугувати надійним джерелом резервних фінансових ресурсів для подолання кризових явищ. Перелічені завдання вимагають розв'язання низки питань у процесі регулювання економіки засобами податкової системи на макрорівні та на мікрорівні.

Можна зробити висновок про необхідність такої побудови фіскальної політики, яка б дозволяла забезпечити усі необхідні фінансові потоки, по-перше, враховувати інтереси держави, окремих територій та громад поряд з інтересами підприємств та громадян, як працюючих на підприємствах, так і непрацевдатних; по-друге, враховувати уроки світової фінансово-економічної кризи, головним з яких є обов'язкове дотримання правила щодо формування резервів фінансових ресурсів на різних рівнях державного і корпоративного управління; по-третє, корегування діяльності фінансової інфраструктури з метою забезпечення постійного контролю діяльності усіх суб'єктів фінансового ринку.

1) Гайдуцький П.І. *Глобалізація економічної рецесії та фінансової нестабільності* / Гайдуцький П.І., Паливода К.В. / *Фінанси України*, № 1. – 2008. – С. 24-32. 2) Вишневский В.П. *Налогообложение: теории, проблемы, решения* / В.П. Вишневский, А.С. Веткин, Е.Н. Вишневская и др.; Под общ. ред. В.П. Вишневского. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с. 3) Іванов Ю.Б. *Роль оподаткування в стимулюванні інноваційних процесів // Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: Монографія* / За заг. ред. проф. Ю.Б. Іванова. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2007. – С. 88-111. 4) Майбуров И.А. *Сущность и классификация налоговых льгот* / Майбуров И.А. / *Налогообложение: проблемы науки и практики*. – Монография. – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2008. – С. 93-112. 5) Корнєєв В.В. *Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках: Моногр.* – К.: НДФІ, 2003. – 376 с.